
Poręczne narzędzie: *Fanfiction* a kulturowe oblicza autoerotyzmu

Agata Zarzycka

TEKSTY DRUGIE 2019, NR 5, S. 122–138

DOI: 10.18318/td.2019.5.7 | ORCID: 0000-0003-4463-266X

Nisza tematyczna na przecięciu technologii i miłości odpowiada sporej części akademickich eksploracji zjawiska *fanfiction*. Za sprawą choćby Henry’ego Jenkinsa, badacza uznawanego za prekursora studiów nad fandomem, często bywa ono rozpatrywane w kontekstach kultury uczestnictwa, konwergencji i transmedialności. Pojęcia te łączą uwagę dla mediów kulturalnych, platform komunikacyjnych i wspomaganych technologicznie sieci społecznościowych z uwagą dla zaangażowania odbiorców w recepcję tekstów kultury oraz związane z nią przyjemności. Niniejszy artykuł wnika w złożoność struktur przyjemności otaczających *fanfiction* jako zjawisko rozpatrywane na poziomie tekstu literackiego oraz komunalnej praktyki zakorzenionej w kulturze uczestnictwa. Użycie w poniższym rozumowaniu pojęcia autoerotyzmu jako perspektywy interpretacyjnej oraz kryterium doboru materiałów źródłowych zawęża zakres analizy i podkreśla różnorodność dyskursywnych odniesień do masturbacji. Artykuł posiłkuje się tekstami, paratekstami oraz konceptualizacjami *fanfiction*, nie stanowi natomiast

Agata Zarzycka – dr, adiunkt w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Autorka publikacji na temat fantastyki, narracyjnych gier fabularnych i gier wideo oraz kultury uczestnictwa. Oprócz literaturoznawstwa jej zainteresowania badawcze obejmują kulturoznawstwo, groznawstwo, studia gotyckie, badanie fanów i subkultur oraz transmedialność.

komentarza dla rzeczywistych praktyk erotycznych deklarowanych przez członków fanowskich społeczności. Skupiając się na dyskursach komunikacyjnych i motywach fabularnych, rozpatruję trzy istotne dla zjawiska *fanfiction* konstrukcje autoerotyzmu jako postulatu politycznego, strategii retorycznej oraz tropu narracyjnego.

Ficja stworzona przez fanów podejmuje temat masturbacji uderzająco otwarcie, choć ze zróżnicowaną dosłownością bądź intensywnością, i nadaje mu rozmaite funkcje: od pobocznego wątku wspomagającego charakterystykę postaci bądź rozwój fabuły poprzez główną oś pornograficznej narracji do narzędzia ludycznego¹. Zróżnicowane funkcjonowanie wątków autoerotycznych w obrębie tekstów wiąże się z uwarunkowaniami politycznymi i kulturowymi oddziałującymi na zjawisko *fanfiction*, a także z generowanymi przezeń strategiami dyskursywnymi, stanowiącymi zarówno reakcję na jego zewnętrzne konceptualizacje, jak i narzędzie autorefleksji nad kulturową specyfiką i statusem fanfików.

Istotnym kontekstem dla tematu masturbacji w *fanfiction* jest długoletnia praktyka przypisywania aktywnościom fanowskim potencjału emancypacyjnego w relacjach między autorami i odbiorcami kultury. Wiąże się ona z ugruntowaną przez wczesne analizy Johna Fiske'a² i Henry'ego Jenkinsa³ wizją fandomu jako sfery dającej głos i siłę sprawczą grupom marginalizowanym w oficjalnym obiegu tekstów kultury, a zwłaszcza mniejszościowym lub nienormatywnym tożsamościom determinowanym m.in. płcią, seksualnością, wiekiem bądź innymi czynnikami. Podobne interpretacje fanowskich kultur nie są przyjmowane bezkrytycznie, a badacze tacy jak Cornel Sandvoss⁴ lub Matt Hills⁵ zwracają uwagę na ich projekcyjny i potencjalnie wykluczający wpływ, wartościujący aktywności odbiorców zależnie od stopnia „wywrotowości”. Inni autorzy, przykładowo James Hay

1 Przykładowo, jedna z największych społeczności internetowych zrzeszających autorów i czytelników *fanfiction*, Archive of Our Own, organizuje dla swoich członków coroczne wyzwanie literackie „Merry Month of Masturbation” [Radosny miesiąc masturbacji], wszystkie przekłady z j. angielskiego – A.Z.

2 J. Fiske *The Cultural Economy of Fandom*, w: *Adoring Audience. Fan Culture and Popular Media*, ed. by L.A. Lewis, Routledge, London–New York 1992, s. 30–49.

3 H. Jenkins *Textual Poachers. Television Fans and Participatory Culture*, Routledge, London–New York 1992.

4 C. Sandvoss *Fans: The Mirror of Consumption*, Polity, Cambridge 2005, s. 11–43.

5 M. Hills *Fan Cultures*, Routledge, London–New York 2002.

i Nick Couldry⁶ lub Mirko Tobias Schäfer⁷, zadają pytania o samą możliwość politycznej sprawczości w aktach fanowskiej konsumpcji.

Niemniej jednak powiązania niektórych inicjatyw fanowskich z zaangażowaniem społecznym, a szczególnie z postawami feministycznymi, tworzone w obszarze zarówno naukowych eksploracji fandomu, jak i jego własnej aktywności medialnej⁸ stały się na tyle istotne, aby wpływać na funkcjonowanie w *fanfiction* tematów oscylujących wokół płci i seksualności. Z tej perspektywy część odniesień do masturbacji w fanowskiej fikcji można interpretować w kategoriach przełamывania moralnego i politycznego tabu nakładanego zwłaszcza na kobietą seksualność oraz dopuszczania do głosu erotycznych potrzeb niezaspakajanych przez główny obieg popkulturowy.

Oprócz bezpośrednio politycznego wymiaru zjawiska *fanfiction* warte rozważenia są również dwa inne czynniki wpływające na jego odniesienia do autoerotyzmu, a związane z medialnymi, komunikacyjnymi i społecznymi aspektami kultury uczestnictwa. Pierwszym jest szersza, podlegająca niekiedy feministycznej krytyce, tendencja do dyskursywnej normalizacji onanizmu, charakterystyczna dla kultury internetu i mediów społecznościowych. Pod wpływem umacniania udokumentowanego po części związku między przemysłem erotycznym a rozwojem internetu⁹ licznymi stereotypami i tropami popkulturowymi¹⁰ masturbacja jest legitymizowana w kulturze mediów społecznościowych, zyskując przy tym różne zastosowania semiotyczne. Ze sfery tematów tabu przechodzi do kategorii współdzielonych praktyk życia codziennego, doświadczeń pokoleniowych, afirmowanych przyjemności czy też wyznaczników przynależności społecznej. Nie oznacza to, bynajmniej, całkowitego zniknięcia stygmatyzacji z dyskursywnych funkcji

6 J. Hay, N. Couldry *Rethinking convergence/culture*, „Cultural Studies” 2011, no. 25 (4/5), s. 473-486.

7 M.T. Schäfer *Bastard Culture. How User Participation Transforms Cultural Production*, Amsterdam University Press, Amsterdam 2011, s. 167-174.

8 Np. portal internetowy The Mary Sue, głoszący równościowe poglądy na popkulturę: <https://www.themarysue.com> [dostęp: 14.10.2019].

9 P. Nowak *Sex, Bombs, and Burgers. How War, Pornography, and Fast Food Have Shaped Modern Technology*, Lyons Press, Guildford 2011, s. 206-213; B. McCullough *Chapter 6 – A history of Internet porn*, „Internet History Podcast”, 4.01.2015, <http://www.internethistorypodcast.com/2015/01/history-of-internet-porn/> [dostęp: 1.02.2018].

10 Przykład popularnego tekstu cementującego związek pornografii z internetem stanowi piosenka *Internet is for porn* [Internet służy do porno], pochodząca z musicalu „Avenue Q” autorstwa Roberta Lopeza i Jeffa Marxa, wystawionego po raz pierwszy w 2003 roku przez nowojorski Vineyard Theatre.

sytuacji spełniających powyższe kryteria. Praktyki takie kierują się zasadą *po-int and laugh* [wytknij i wyśmiej]¹⁵, co sugeruje, że o ich atrakcyjności decyduje metaekscytacja fanowskiego środowiska swoimi własnymi zachowaniami, w tym także intelektem i polotem komentatorów. Dunlap i Wolf widzą w zjawisku *fandom wank* realizację postulowanej wcześniej przez Hillsa produktywności krytycznej fanowskich praktyk analitycznych, postrzeganych jako przenikliwa, nieskrępowana dyskursywnymi normami alternatywa wobec zinstytucjonalizowanej krytyki akademickiej. Niemniej jednak głównym celem uprawiania fandomowej metakrytyki pozostaje „osobista rozrywka”¹⁶.

Metafory odnoszące się do masturbacji okazały się też znaczące w odniesieniu do zjawiska *fanfiction*, rozumianego zarówno jako praktyka społecznościowa, jak i forma literacka. Pierwotnie stanowiące przede wszystkim formę zewnętrznej krytyki, bywają internalizowane w jego autorefleksyjnych analizach dążących do uchwycenia specyfiki fanowskiej fikcji. Proces ten łączy wspomnianą wyżej dyskursywną deseksualizację autoerotyzmu z jego normalizacją pozostającą w związku z seksualnością. Przykład krytycznego przywołania masturbacji w kontekście *fanfiction* stanowi wystąpienie kanadyjskiej pisarki Robin Hobb przeciwko tworzeniu fanowskiej fikcji, zamieszczone przez autorkę na jej stronie internetowej w 2005 roku. „W ekstremalnie złym wydaniu fan fiction [sic!] staje się osobistą fantazją masturbacyjną czytelnika-fana obcującego z postacią stworzoną przez pisarza. Nie jest to zdrowe dla żadnej ze stron” – pisze Hobb¹⁷. Zarzut ten wpisuje się w szerszy stereotyp fanowskiej tożsamości jako tożsamości dewiacyjnej, który Jenkins, komentując amerykańskie dyskursy kulturowe drugiej połowy XX wieku, tłumaczy postulowaną przez Pierre’a Bourdieu funkcją społeczną kategorii „smaku”. „Dystynkcje [oparte na] smaku określają nie tylko pożądane i niepożądane formy kultury, lecz również pożądane i niepożądane sposoby odnoszenia się do obiektów kulturowych, pożądane i niepożądane strategie interpretacyjne i style konsumpcji” – tak Jenkins streszcza myśl Bourdieu, aby wyjaśnić mechanizm piętnowania fanowskich postaw¹⁸. W 1993 roku badacz zidentyfikował jedno ze źródeł ich nienormatywności w rozpowszechnionym

15 Tamże.

16 Tamże, s. 27.

17 R. Hobb *The fan fiction rant*. Tekst jest obecnie niedostępny w oryginalnej formie, ale jego treść została zachowana przez internetową encyklopedię fandomową Fanlore, https://fanlore.org/wiki/The_Fan_Fiction_Rant [dostęp: 1.02.2019].

18 H. Jenkins *Textual Poachers...*, s. 16.

postrzeganiu tekstów kultury popularnej i masowej jako nieadekwatnych obiektów pogłębionej kontemplacji¹⁹. Drugą przyczyną patologizacji fanowskiej recepcji jest właśnie jej specyfika, „odrzucająca estetyczny dystans, który, co sugeruje Bourdieu, stanowi fundament burżuazyjnej estetyki”²⁰. Jak pokazuje cytowany wyżej komentarz Hobb, a także kontynuacja wywodu Jenkinsa w *Textual Poachers* i wiele dalszych analiz prowadzonych w zakresie studiów nad fanami, *fanfiction* stanowi dobitny przykład takiego naruszenia dystansu.

Kristina Busse opiera na owej bliskości autoerotyczną, poniekąd, interpretację literackiego wymiaru faników, tworząc punkt wyjścia dla zdefiniowania ich paradygmatu estetycznego i cech formalnych. Busse charakteryzuje *fanfiction* jako konwencję nastawioną na pogłębione odzwierciedlanie bądź stymulowanie konkretnych potrzeb emocjonalnych oraz erotycznych zarówno autorów, jak i odbiorców, podkreślając zarazem komunalność tych praktyk²¹. Współdzielony przez członków fandomu afekt uznaje za jeden z zasadniczych czynników odpowiedzialnych za specyfikę faników, a wśród jego przejawów wymienia „intymność, emocjonalną, a często też seksualną otwartość i wrażliwość, które autorzy i czytelnicy obnażają w opowiadaniach i towarzyszących im interakcjach”²². Owo uwikłanie w komunikacyjne konteksty stanowi według Busse o szczególnej responsywności *fanfiction* wobec czynników poruszających emocjonalnie twórców i odbiorców fanowskich narracji, a niekoniecznie wynikających z samego zaangażowania w tekst kultury stanowiący oś danego fandomu. „Fanfiction dostosowuje się często do naszych prawdziwych pragnień i najgłębszych fantazji, w tym seksualnych”, podkreśla autorka, a precyzując zasadę takiej elastyczności tekstów, odwołuje się do pojęcia „Wiru Id” (*Id Vortex*), ukutego przez Ellen Fremedon na potrzeby wymiany myśli w fandomowej społeczności²³. Określa ono odróżniony na freudowską modłę od intelektualnego bądź estetycznego wyrafinowania obszar emocjonalnej i erotycznej wrażliwości, który staje się

19 Tamże, s. 17.

20 Tamże, s. 18.

21 K. Busse *Intimate intertextuality and performative fragments in media fanfiction*, w: *Fandom. Second Edition. Identities and Communities in a Mediated World*, ed. by J. Gray, C. Sandvoss, C. Lee Harrington, New York University Press, New York 2017, s. 46, 50, 54.

22 Tamże, s. 46.

23 Tamże, s. 54-55.

wspólnym punktem odniesienia dla twórców i czytelników *fanfiction*. Fremedon otwarcie wskazuje jego – powszechnie akceptowane w fanowskiej społeczności – powiązanie ze stymulowanym fanfikami autoerotyzmem i łączy z cementującym społeczność postulatem „zawieszenia wstydu”²⁴. Centralizacja aspektów emocjonalno-erotycznych służy Busse jako podstawa sformułowania bardziej formalnych cech tego zjawiska literackiego i odróżnienia go od innych form fikcji. *Fanfiction* oznacza bowiem „pisarstwo, które podchwytuje zajawki [*kinks*] autorów i/lub czytelników, tworzy opowiadania poruszające nasze emocje nie tylko dlatego, że już wcześniej lubiliśmy bohaterów, ale też dzięki wykorzystaniu tropów, sposobów charakterystyki [i] scen, które przemawiają do naszych instynktów”²⁵. Busse nie neguje znaczenia emocjonalności dla literatury innej niż derywatywna, jednak podkreśla, że „w przypadku pisania profesjonalnego większość procesu edytorskiego zwiększa dystans między autorką i jej opowiadaniem, podczas gdy *fanfiction* kwitnie dzięki celowemu wspieraniu intymności i zadowalania Wiru Id”²⁶. Budowanie więzi między tekstem a wrażliwością i potrzebami odpowiednio dobranego grona odbiorców jest wspomagane przez narzędzia formalne, takie jak „nagłówki i tagi”, a także „oznaczenia par [*pairings*] i ostrzeżenia”, które precyzyjnie dookreślają rodzaj afektywnej stymulacji oferowanej przez dany fanfik²⁷.

Definiując *fanfiction* przez pryzmat komunalności, Busse wykorzystuje masturbacyjne konotacje w konceptualizacji tego zjawiska literackiego, a zarazem traktuje ich erotyczny wymiar jako drugorzędny: „Ostatecznie to, czy fani lubią daną historię i tropy, które zawiera, z powodu jej walorów seksualnych, czy z innych afektywnych pobudek, jest nieistotne. Fakt, że fani dzielą się swoimi zajawkami, a fanfiki stanowią łatwą metodę pisania i czytania konkretnie pożądaných wątków fabularnych, charakterystyk postaci i tropów, jest raczej funkcją *fanfiction* niż jej wadą”²⁸. Perspektywa ta rozprawia się z negatywnym zabarwieniem retorycznych odwołań do masturbacji w kontekście fanowskich praktyk, wykorzystuje je jako ramę pojęciową, a jednocześnie legitymizuje ich wyjściowy, seksualny kontekst.

24 Tamże, s. 55.

25 Tamże, s. 54.

26 Tamże, s. 55.

27 K. Busse *Intimate intertextuality...*, s. 55.

28 Tamże, s. 56.

O tym, że w odniesieniu do *fanfiction* dyskursywna deseksualizacja autoerotyzmu raczej uzupełnia, niż wypiera jego normalizację, świadczy przykładowo analiza związku między seksualnością i uczestnictwem w fandomie, przeprowadzona przez Heather J. Meggers. Według Meggers wspomagana internetową technologią społeczność fanowska, ze szczególnym uwzględnieniem *fanfiction*, stanowi jedno ze stosunkowo nielicznych środowisk kobiecych eksploracji erotycznych²⁹. W wynikach przeprowadzonego przez siebie badania relacji między uczestnictwem w fandomie i seksualnością Meggers podkreśla m.in. potwierdzany przez licznych respondentów udział *fanfiction* w definiowaniu ich tożsamości płciowych i seksualnych preferencji³⁰, często w połączeniu z przełamywaniem kulturowych paradygmatów kobiecej seksualności³¹ i wyzbywaniem się „emocji związanych z negatywną samooceną, takich jak zażenowanie, wstyd i poczucie winy”³². Przekłada się to na wymiar edukacyjny współuczestnictwa w społeczności *fanfiction*, obejmujący zarówno wiedzę o alternatywnych stylach życia seksualnego, jak i szerszą świadomość w zakresie zdrowia seksualnego, a także samowiedzę o zabarwieniu autoerotycznym³³.

Odniesienia autoerotyczne mogą zatem przyjmować w dyskursach otaczających i przenikających *fanfiction* zróżnicowane role – od zwiastunów emancypacji seksualnej po retoryczny metakomentarz; od przejawów kultury samoakceptacji po nośniki stygmatyzacji; wreszcie, od oznak niedoskonałości i braku po wyznaczniki formuły estetycznej. Wobec takiego zróżnicowania nie zaskakuje, być może, również różnorodność autoerotycznych tropów w samych fanfikach. Poniższy wgląd w tę różnorodność, z konieczności obwarowany kilkoma ograniczeniami, należy postrzegać jako szkic przybliżający złożoność masturbacyjnych aspektów *fanfiction* i umożliwiający postawienie pytania o zależności między dyskursywnymi funkcjami autoerotyzmu wewnątrz i wokół tego zjawiska.

Pierwsze ze wspomnianych ograniczeń to zawężenie przeglądu do tekstów generowanych przez fandom *Harry'ego Pottera*, który wybrałam ze

29 H.J. Meggers *Discovering the authentic sexual self. The role of fandom in the transformation of fans' sexual attitudes*, w: *Fan Culture. Theory/Practice*, ed. by K. Larsen, L. Zubernis, Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne 2012, s. 57–58.

30 Tamże, s. 66–71.

31 Tamże, s. 70.

32 Tamże, s. 69.

33 Tamże, s. 71–72.

względem na jego dużą skalę i długoletnią aktywność sprzyjającą zaawansowaniu praktyk fanowskich, a także fakt, że dominująca lokacja akcji powieści J.K. Rowling – szkoła z internatem – sama stanowi trop często służący w popkulturze eksploracji autoerotyzmu³⁴. Drugie ograniczenie dotyczy kryterium selekcji tekstów, którą przeprowadziłam w obrębie jednego tylko internetowego archiwum fanfików, strony FanFiction.Net³⁵. O jej wyborze zdecydowały czynniki pragmatyczne – łatwość tematycznego filtrowania treści oraz ograniczenie liczby otrzymanych wyników, umożliwiające skomentowanie ich w artykule. Równie zawężające było kryterium filtrowania tekstów, a mianowicie słowo kluczowe „masturbation” odniesione do opowiadań napisanych w języku angielskim, najliczniej reprezentowanym w archiwum. Rezultatem selekcji była lista 49 fanfików, w większości posługujących się krótkimi formami narracyjnymi. Zakres omawianych materiałów nie uwzględnia więc narracji o strukturze powieściowej. Takie zawężenie eksponuje autoerotyzm jako główny lub jeden z głównych motywów, za prawdopodobną cenę eliminacji wielu bardziej złożonych ujęć tego tematu. Choć może się to odbijać na walorach literackich omawianych tekstów, ułatwia jednocześnie wyodrębnienie dominujących funkcji narracyjnych i sposobów konstruowania odniesień do masturbacji, sugerujących szersze tropy fabularne i estetyczne. Ostatnie ograniczenie reprezentatywności omawianych fanfików wynika z komunalnego i dialogicznego charakteru twórczości *fanfiction*, podkreślanego przez Busse. Postuluje ona analizowanie fanowskich opowiadań jako „artystycznych artefaktów i zarazem efemerycznych śladów [*ephemeral trace*]”, przy czym ów drugi termin, wprowadzony przez José Estebana Muñoz, oznacza „pozostałość po performatywnym wydarzeniu” wraz z jego kontekstem społecznym³⁶. Dostęp do informacji o genezie tekstu zamieszczonych w części odautorskich komentarzy oraz wgląd w jego recepcję zapewniony przez recenzje czytelnicze nie oddaje

34 L. Rosewarne *Masturbation in Pop Culture. Screen, Society, Self*, Lexington Books, Lanham 2014, s. 154-155.

35 Choć FanFiction.Net pozostaje najstarszym ośrodkiem działalności skupionej wokół fanfików, bywa on krytykowany za niskie wymagania jakościowe wobec publikowanych tekstów, a także istotne obostrzenia dotyczące ich rodzaju, m.in. zakaz publikacji treści pisanych w drugiej osobie, z intencją bezpośredniego zaangażowania czytelnika („FanFiction.Net”, Fanlore, <https://fanlore.org/wiki/FanFiction.Net> [dostęp: 1.02.2019]). Poza zakresem tekstów uwzględnionych w tym artykule pozostaje więc twórczość nastawiona najbardziej otwarcie na stymulowanie erotyczne odbiorcy.

36 K. Busse *Intimate intertextuality...*, s. 53.

w pełni komunalności opowiadań, natomiast pozwala zachować ogólną świadomość obcowania z mocno skontekstualizowanymi treściami.

Uzyskany zbiór tekstów prezentuje spore zróżnicowanie wątków autoerotycznych, z którego wyłaniają się jednak pewne schematy. Motywy masturbacyjne bywają przedstawiane w kontekście transgresji i łączone z poczuciem wstydu, winy bądź strachu przed kompromitacją; służą afirmacji seksualności i przyjemności; wyrażają frustrację, niespełnienie bądź tęsknotę za nieosiągalnym partnerem; wspomagają charakterystykę postaci negatywnych; pełnią też wyraźne funkcje edukacyjne. W narracyjnym wymiarze odwołań do autoerotyzmu przeplatają się zatem dość swobodnie omówione wyżej konceptualizacje związane z postulatem emancypacyjnym oraz zakorzenionymi w dyskursach społeczno-kulturowych normalizującymi, a niekiedy deseksualizującymi strategiami retorycznymi. Aby narzucić tej różnorodności prowizoryczny porządek, przechodzę w analizie od fanfików nadających motywom masturbacyjnym zabarwienie raczej negatywne do tych ukazujących je w pozytywnym świetle. Jest to jednak kryterium elastyczne i silnie zależne od subiektywnej interpretacji poszczególnych konstrukcji takich tropów, często bowiem przeplatają się w nich różne konceptualizacje autoerotyzmu.

W opowiadaniu *Bloody Fantasy* [Krwawa fantazja]³⁷ Fenrir Greyback, będący w powieściach Rowling postacią jednoznacznie negatywną, onanizuje się, fantazjując o brutalnym seksie z Ginny Weasley, a następnie realizuje tę fantazję, gwałcąc i zabijając nastolatkę. Masturbacja stanowi więc w tym wypadku preludeum do rzeczywistej przemocy, a zarazem potęguje potworność bohatera. Z bardziej subtelnym, ale nieco podobnym zastosowaniem sceny autoerotycznej mamy do czynienia w tekście *Severus Studies* [Studium Severusa]³⁸. Prezentuje on alternatywną wobec oryginału charakterystykę postaci Snape'a w dzieciństwie i wczesnej młodości, a kończy się zgodą Lorda Voldemorta na zachowanie Lily Potter przy życiu i pozostawienie jej w mocy Severusa. Zanim do tego dojdzie, pragnienia młodocianego Snape'a oscylują między marzeniami o odwzajemnionej przez Lily miłości a tymi o zawładnięciu dziewczyną bez względu na jej wolę. Ów drugi aspekt jego fantazji osiąga punkt kulminacyjny, kiedy nastolatek masturbuje się,

37 Pseudonimy, a także linki internetowe, pod którymi publikowane są poszczególne fanfiki, podaję w przypisach. „Bloody Fantasy” to tekst autorstwa osoby o pseudonimie anon182, <https://www.fanfiction.net/s/7677797/1/Bloody-Fantasy> [dostęp: 1.02.2019].

38 Nobody'sGirl101, <https://www.fanfiction.net/s/7617984/1/Severus-Studies> [dostęp: 1.02.2019].

wprowadzając w wyobraźni postać Lily do pornograficznej sceny niekon-sensualnej dominacji mężczyzny nad kobietą. Chwila ta zapowiada dalszy rozwój wypadków, prowadzący do ostatecznej rozbieżności między egocentryczną zaborczością Snape'a w opowiadaniu i jego powrotem ze ścieżki łała w oryginalnej powieści.

Kilka tekstów traktuje z kolei sam akt masturbacji jako występek prowokujący karę. Paradoksalnie, założenie to pełni funkcję pretekstu dla dalszej, równie lub znacznie bardziej transgresyjnej akcji. W dwóch przypadkach – *When Arthur's Away, The Weasleys Play* [Gdy Artura nie ma, Weasleyowie harcują]³⁹ i *What's Coming to You* [O co się prosisz]⁴⁰ – owa „kara” przybiera formę kazirodczego seksu między członkami rodziny Weasleyów. *Snape's Voice* [Głos Snape'a] kończy się sceną, w której Harry, onanizując się pod wpływem fascynacji nauczycielem eliksirów, zostaje przez niego przyłapany i ukarany za „odrażający popis publicznej lubieżności”⁴¹. Tekst sugeruje jednak jednocześnie, że nauczyciel odwzajemnia namiętność chłopaka. W *Draco's Punishment* [Kara Dracona]⁴² młody Malfoy zostaje „ukarany” stosunkiem seksualnym przez dziewczynę, o której fantazjuje podczas masturbacji. Żaden z powyższych przykładów nie wydaje się zatem całościowo umacniać negatywnego obrazu autoerotyzmu, ale wszystkie posługują się tym stereotypem.

Nieco mniej niż połowa omawianych fanfików rozwija związek między autoerotyzmem a wstydem bądź intymnością, wynikający z norm moralnych i obyczajowych. Wstyd odczuwany przez bohaterów pogrążonych w masturbacyjnym transie wydaje się jednak dotyczyć częściej obiektu ich seksualnych fantazji niż samej czynności. W *One Hand Wonder* [Jednoręcznym cudzie]⁴³ Harry ukrywa przed Ronem Weasleyem pożądanie wobec jego siostry. Natomiast w *Imagine* [Wyobraź sobie]⁴⁴ James Potter osiąga szczyt podniecenia, kiedy jego wizualizacja Lily Evans zmienia się w wyobrażenie Syriusza Blacka. Wstyd i poczucie transgresji wywołane masturbacyjną fantazją przenoszącą

39 CrazyGirls100, <https://www.fanfiction.net/s/8367697/1/When-Arthur-s-Away-The-Weasleys-Play> [dostęp: 1.02.2019].

40 XYZ Affair, <https://www.fanfiction.net/s/8566353/1/What-s-Coming-to-You> [dostęp: 1.02.2019].

41 dracosoftie <https://www.fanfiction.net/s/4787596/1/Snape-s-Voice> [dostęp: 1.02.2019].

42 FREYXX <https://www.fanfiction.net/s/12580567/1/Draco-s-Punishment> [dostęp: 1.02.2019].

43 CHSPatriot09, <https://www.fanfiction.net/s/6235991/1/One-Hand-Wonder> [dostęp: 1.02.2019].

44 AccioKirkland, <https://www.fanfiction.net/s/10042809/1/Imagine> [dostęp: 1.02.2019].

pożądanie Jamesa z dziewczyny na przyjaciela stają się źródłem dodatkowej przyjemności. Bohater napawa się poczuciem własnego zepsucia, włączając je do swojej wizji, w której Syriusz stymuluje go dodatkowo poniżaniem i obelgami.

Sytuacja ta wykorzystuje również inną konstrukcję masturbacji, w której jej „występny” charakter ma szczególną wagę. Mianowicie, ładunek emocjonalny kilku tekstów skoncentrowanych na Hermionie Granger, znanej z oryginalnych powieści jako przykładna i praworządna uczennica, potęgowany jest z pomocą kontrastu między autoerotycznymi przygodami bohaterki a jej nienagannym wizerunkiem. W *Somnium vitis*⁴⁵ [Pnącze snów] Luna Lovegood jest początkowo zszokowana, a potem erotycznie oczarowana odkryciem, że Hermiona zaspokaja swoje seksualne potrzeby za pomocą magicznej rośliny. Sztandarowa kujonka Gryffindoru zyskuje również w oczach Draco Malfoya, kiedy orientuje się on w jej masturbacyjnych eksploracjach, o czym opowiada *Slytherin Love Lizard* [Ślizgońska jaszczurka miłości]⁴⁶. Ostatnie zdanie „It’s Always the Quiet Ones” [Cicha woda brzegi rwie] akcentuje satysfakcję Hermiony po autoerotycznej sesji, określając dziewczynę mianem „nie tak znów niewinnej Gryfonki”⁴⁷.

Nieco podobne wykorzystanie wstydu i poczucia nieadekwatności jako stanów ekscytujących i przyjemnych wiąże się z motywem zamierzonego bądź przypadkowego wojeryzmu. W *Pain, Lust and Immoralities* [Ból, żądza i niemoralność]⁴⁸ Draco Malfoy doznaje mieszaniny pobudzenia seksualnego i zażenowania, obserwując masturbację Bellatrix Lestrange – owianej złą sławą, dużo starszej krewnej. Bohaterka *When Fun Things Lose Their Fun* [Kiedy zabawa przestaje bawić]⁴⁹ jest zawstydzona widokiem onanizującej się Hermiony, jednak doświadczenie to inspiruje ją do szukania podobnych doznań. W innych opowiadaniach podglądanie masturbującej się osoby służy wyzwoleniu pożądania wobec niej i stanowi wstęp do połączenia postaci podglądającej i podglądanej w akcie seksualnym lub romantycznym związku.

45 Valasania the Pale, <https://www.fanfiction.net/s/11883806/1/Somnium-Vitis> [dostęp: 1.02.2019].

46 Ramen II, <https://www.fanfiction.net/s/6510205/1/Slytherin-Love-Lizard> [dostęp: 1.02.2019].

47 Anaesthetised, <https://www.fanfiction.net/s/3435081/1/It-s-Always-The-Quiet-Ones> [dostęp: 1.02.2019].

48 BellaLestrange13, <https://www.fanfiction.net/s/10075301/1/Pain-Lust-and-Immoralities> [dostęp: 1.02.2019].

49 xWorstDesirex, <https://www.fanfiction.net/s/3002541/1/When-Fun-Things-Lose-Their-Fun> [dostęp: 1.02.2019].

Hermione's Orgasm In Class and prelude [Hermiona szczytuje na lekcji, prelude] ⁵⁰ sugeruje odwzajemnioną namiętność między Hermioną i Harrym. W *Personal Moments* [Prywatnych chwilach] ⁵¹ fascynacja Angeliny Johnson Georgem Weasleyem – odpowiadająca relacji tych postaci w oryginalnych powieściach – stawia ją w roli aktywnej podglądaczki. W obu tekstach czynnikiem potęgującym napięcie i podniecenie nie jest wstyd, lecz ryzyko, że bohaterki zostaną odkryte podczas zaspokajania seksualnych potrzeb w miejscach publicznych. Bywa też, że główną funkcją wojeryzmu staje się po prostu wyzwolenie seksualnego podniecenia jednej z postaci, co nie wyklucza jednak dodatkowego znaczenia podglądanej osoby. *Through the Looking Glass* [Przez lusterk] ⁵² opowiada o autoerotycznych praktykach Severusa Snape'a podglądającego przez magiczne zwierciadło ludzi oddających się masturbacji, kończy się jednak sugestią rozwoju szczególnej relacji erotycznej między Snapem i Harrym. *Silk and Blue Eyes* [Niebieskie oczy i jedwab] ⁵³, natomiast to tekst skonstruowany wokół wojerystycznego rytuału – niewidzialna Luna Lovegood onanizuje się, obserwując sesję autoerotyczną Cho Chang i napawiąc się poczuciem wyłączności dostępu do tych intymnych chwil.

Łączenie masturbacji z konkretnym obiektem pożądania może także oznaczać jej negatywne nacechowanie ze względu na poczucie wybrakowania lub niespełnienia. Najpopularniejsza w analizowanym zbiorze tekstów realizacja takiego motywu, m.in. w *One Hand Wonder*, *Personal Moments*, *Bloody Fantasy*, *It's Always the Quiet Ones* lub *Draco's Punishment*, ukazuje tęsknotę lub namiętność jednej postaci wobec drugiej, względnie frustrację wywołaną niedostępnością partnera/partnerki. W fikcji zatytułowanym *Hurricane* [Huragan] ⁵⁴ Hermiona masturbuje się pod wpływem snu o Draco, z którym połączył ją romans przerwany przez koniec roku szkolnego. W dwóch tekstach skupionych na wzajemnym pożądaniu Dracona i Harry'ego – *The Right Kind of Voodoo* [Voodoo właściwego rodzaju] ⁵⁵ i *Damn that Potter* [Niech cię,

50 sas123rr, <https://www.fanfiction.net/s/1190771/1/Hermione-s-orgasm-in-class-and-Prelude> [dostęp: 1.02.2019].

51 DibsOnMaslow, <https://www.fanfiction.net/s/12596929/1/Personal-Moments> [dostęp: 1.02.2019].

52 Paperblank, <https://www.fanfiction.net/s/8249921/1/Through-the-Looking-Glass> [dostęp: 1.02.2019].

53 Ljashlue, <https://www.fanfiction.net/s/9810519/1/Silk-and-Blue-Eyes> [dostęp: 1.02.2019].

54 Hopeless Devotion, <https://www.fanfiction.net/s/7460713/1/Hurricane> [dostęp: 1.02.2019].

55 omnominomreading, <https://www.fanfiction.net/s/10542292/1/The-right-kind-of-voodoo> [dostęp: 1.02.2019].

Potter]⁵⁶ – masturbacja stanowi wstęp do nawiązania partnerskich relacji seksualnych. Niekiedy jednak praktyki autoerotyczne są też interpretowane jako wyraz porażki lub słaby punkt oddającego się im bohatera. W *Through the Looking Glass* Snape zdaje sobie sprawę z własnej nieatrakcyjności i niechęci, jaką wzbudza w uczniach. *I Only Want What I can not* [sic! – przyp. A.Z.] *Have* [Pragnę tylko tego, czego nie mogę mieć]⁵⁷ to tekst, w którym Remus Lupin rozpamiętuje skrywaną namiętność wobec Syriusza jako jedną z licznych przegranych spraw w swoim życiu, a masturbacja przynosi mu gorzkie, zastępcze rozładowanie. W *Boys and their Broomsticks* [Chłopcy i ich miotły]⁵⁸ Harry i Ron okazują wyższość nad onanizującymi się rówieśnikami, deklarując przewagę erotyzmu w romantycznej relacji nad mechanicznym samozaspokojeniem. Dwa teksty ukazują poczucie straty i żalu wywołane rozdarciem między uczuciami a lojalnością wobec politycznych przekonań: *I've Never Noticed Her Before* [Wcześniej jej nie dostrzegałam]⁵⁹ opowiada o niespełnionej miłości Narcyzy Malfoy do Lily Evans, a *Longing Hatred Bleeds* [Krwawienie tęsknej nienawiści]⁶⁰ – o cierpieniach Dracona, który pożąda Harry'ego. Oryginalne ujęcie nieco podobnego schematu prezentuje sobą tekst *I'm not One to Watch* [Nie jestem z tych, co patrzają]⁶¹, którego akcja dzieje się na zwykłym, niemagicznym kampusie uniwersyteckim. Pansy Parkinson zarabia na internetowych transmisjach pokazów autoerotycznych, porzuca jednak tę praktykę, kiedy tylko udaje jej się zdobyć względy współlokatorki, Hermiony. W *All in Good Fun* [Wszystko dla zabawy]⁶² natomiast masturbacja czyni jedną z uczennic obiektem kpiny dwojga nauczycieli – Hermiony i Severusa – którzy dla żartu odtwarzają scenę podpatrzoną w jej erotycznych fantazjach.

Motywy masturbacyjne w fanfikach mogą też jednak służyć afirmacji samorozwoju i spełnienia. Jest to widoczne przede wszystkim w tekstach

56 Mister Jackkkk, <https://www.fanfiction.net/s/4789472/1/Damn-That-Potter> [dostęp: 1.02.2019].

57 johnnyfabulous, <https://www.fanfiction.net/s/3104598/1/I-Only-Want-What-I-Can-Not-Have> [dostęp: 1.02.2019].

58 Drabbles.Org, <https://www.fanfiction.net/s/9151698/1/Boys-and-Their-Broomsticks> [dostęp: 1.02.2019].

59 alwaysapureblood, <https://www.fanfiction.net/s/7607698/1/I-ve-never-noticed-her-before> [dostęp: 1.02.2019].

60 frozen17, <https://www.fanfiction.net/s/3652742/1/Longing-Hatred-Bleeds> [dostęp: 1.02.2019].

61 sissannis, <https://www.fanfiction.net/s/12893991/1/I-m-Not-One-to-Watch> [dostęp: 1.02.2019].

62 Elite-Nachos, <https://www.fanfiction.net/s/6253199/1/All-In-Good-Fun> [dostęp: 1.02.2019].

normalizujących autoerotyzm jako pragmatyczną umiejętność, a nawet sztuka bądź naturalny aspekt dojrzwania i budowania świadomości własnego ciała. Kilka opowiadań przedstawia odkrywanie onanizmu i rozwijanie związanych z nim umiejętności w dokładnych, instruktazowych wręcz opisach. W *Magical Encounter* [Magicznym spotkaniu]⁶³ i *Masturbation? What's That?* [Masturbacja? A co to?]⁶⁴ koledzy wprowadzają Harry'ego w tajniki męskich przyjemności. Natomiast wspomniane już *When Fun Things Lose Their Fun* oraz *The Fine Art of Self-Pleasure* [Subtelna sztuka samozadowolenia] opisują autoerotyczne eksploracje z perspektywy uczennic Hogwartu. Według autora/autorki tego drugiego tekstu mówi on „o żeńskiej masturbacji, o przekonaniu większości nastolatków, że dziewczyny/kobiety jej nie uprawiają... I o tym, co się dzieje, kiedy się ją odkryje”⁶⁵. Podobnie jak wspomniane wyżej opowiadanie, w którym Draco jest zaskoczony aktywnością seksualną swojej ciotki, *The Fine Art...* konfrontuje się więc otwarcie z nimbem niedopowiedzeń otaczających kobiece praktyki autoerotyczne.

Istnieje też spora grupa tekstów zdominowanych przez afirmację autoerotycznej przyjemności. W *It's not Incest, It's Masturbation* [To nie kazirodztwo, tylko masturbacja]⁶⁶ bracia Fred i George Weasleyowie, przyłapani przez Harry'ego w intymnej sytuacji, tłumaczą, że są sobie tak bliscy, jakby współdzielili jedno ciało, a następnie oddają się cielesnym przyjemnościom we trójkę. *Voyeurism is Such a Strong Word* [Wojeryzm to takie mocne słowo]⁶⁷ i *He Watches* [On patrzy]⁶⁸ zagęszczają erotyczne doznania bohaterów, opisując ich autostymulację podczas obserwacji seksu między akceptującymi ich obecność partnerami. Dwa spośród wspomnianych już opowiadań zawierają, wreszcie, otwarte deklaracje wyższości autoerotyzmu nad seksem partnerskim. W *Silk and Blue Eyes* okazuje się, że „Cho Chang nie spotkała nikogo, kto umiałby ją

63 Hornyforcock, <https://www.fanfiction.net/s/9796626/1/Magical-Encounter> [dostęp: 1.02.2019].

64 Cameron Reese Slytherin, <https://www.fanfiction.net/s/11367820/1/Masturbation-What-s-that> [dostęp: 1.02.2019].

65 blackraven23, <https://www.fanfiction.net/s/5412401/1/The-Fine-Art-of-Self-Pleasure> [dostęp: 1.02.2019].

66 PerplexingParadox, <https://www.fanfiction.net/s/7146112/1/It-s-Not-Incest-It-s-Masturbation> [dostęp: 1.02.2019].

67 Rhaegal Nymeria Stark, <https://www.fanfiction.net/s/10506443/1/Voyeurism-is-such-a-strong-word> [dostęp: 1.02.2019].

68 HPFangirl71, <https://www.fanfiction.net/s/5917804/1/He-Watches> [dostęp: 1.02.2019].

zaspokoić tak dobrze jak ona sama"⁶⁹; do podobnych wniosków dochodzi Harry w *Masturbation? What's That?*.

W przedstawionym powyżej przeglądzie *fanfiction* wątki masturbacyjne są najczęściej wplecione w narracje dosadnie erotyczne lub pornograficzne, a nierzadko oparte na transgresjach, takich jak relacje seksualne między osobą dorosłą i nieletnią, nauczycielem i uczniem bądź członkami rodziny, seks grupowy czy też seks w połączeniu z przemocą. W tekstach takich trudno doszukiwać się deerotyzacji onanizmu, jednak kilka z nich aktywuje, słabiej lub mocniej, wymiar metanarracyjny. Jest to widoczne szczególnie w *Slytherin Love Lizard*, gdzie pojawia się opis doświadczeń Hermiony czytającej w miejscu publicznym powieść erotyczną, która wywiera na dziewczynie wpływ mocno zbliżony do efektów w zamyśle przypisanych twórczości *fanfiction*.

Obserwacje poczynione w niniejszym artykule, dotyczącym zaledwie znikomego wycinka literatury i kultury *fanfiction*, nie pozwalają na wyciągnięcie daleko idących wniosków na temat powiązań tego zjawiska z masturbacyjnymi tropami. Ilustrują jednak dwa zachęcające do dalszej analizy aspekty funkcjonowania autoerotyzmu w fanowskich tekstach. Pierwszym z nich jest różnorodność jego konstrukcji, korespondująca z szerszymi procesami dyskursywnymi, zaś drugi to złożona relacja kulturowego wymiaru masturbacji z technologią. Zaprezentowany wgląd w fanowskie opowiadania ujawnia znaczne zróżnicowanie konceptualizacji i zastosowań narracyjnych autoerotyzmu już w stosunkowo wąskiej próbie tekstów zachowujących krótkie formy i prostotę struktury, a także dobranych według dość mocno ograniczających kryteriów. Sugeruje to możliwość jeszcze większej różnorodności, tudzież wyrazistości tropów masturbacyjnych w fanfikach sięgających po formuły bardziej skomplikowane lub kontrowersyjne, jak w przypadku opowiadań dotyczących prawdziwych osób (*real person fiction*) bądź nastawionych na bezpośrednią interakcję z odbiorcą. Tym niemniej, zbiór wyselekcjonowanych tekstów ukazuje paralele między narracyjnymi konstrukcjami masturbacji w tekstach *fanfiction* i w dyskursach otaczających bądź przenikających *fanfiction* jako zjawisko kulturowe. Oba te obszary uwzględniają spektrum konceptualizacji sięgające od różnie motywowanej stygmatyzacji poprzez normalizację do emancypacyjnej afirmacji, a wreszcie metaforyzacji autoerotyzmu.

Z tą ostatnią wiąże się także specyfika technologicznego uwikłania masturbacji jako czynnika współtworzącego zjawisko *fanfiction*. Przywiązanie

69 Ljlashlue, Silk.

fanowskich narracji, a także skupionej wokół nich społeczności, do mediów społecznościowych i cyfrowych platform oraz implikowanych nimi form komunikacji i komunalności uzasadnia rozpatrywanie autoerotycznych fanfików w kategoriach aktywności zdeterminowanej technologicznie. Jednocześnie jednak zaawansowana metaświadomość *fanfiction* – na poziomie tekstowym, społecznościowym i krytycznym – sprawia, że zjawisko to odrywa masturbację od jej bezpośrednich uwarunkowań zarówno seksualnych, jak i technologicznych, aby uczynić z niej samej specyficzną technologię estetyczną i narracyjną.

Abstract

Agata Zarzycka

UNIVERSITY OF WROCLAW

Handy Tools: Fanfiction and the Cultural Face of Autoeroticism

Zarzycka examines the political, discursive and narrative functions of autoeroticism in fan fiction. Analysing the rhetorics of participatory culture and social media as well as selected examples of fan fiction, she shows parallels between the constructions of autoeroticism within fan fiction and in other discourses on autoeroticism. She also considers the discursive normalisation and desexualisation of references to masturbation and the links between these processes and online media, and shows the importance of autoeroticism as a structural framework for fan fiction.

Keywords

fan fiction, autoeroticism, emancipation